

Teachers' Opinions on The Role of The Social Studies Lesson in Oral and Written Cultural Transmission *

Osman ÇEPNİ^a, Bahadır KILCAN^b, Tevfik PALAZ^{*c}

Article Info

DOI: 10.14686/buefad.521567

Article History:

Received: 03.01.2019

Accepted: 10.04.2019

Published: 230.06.2019

Keywords:

Oral and written culture,
Social studies lesson,
Teacher opinions,
Qualitative research.

Article Type:

Research article

Abstract

This study aimed to determine the role of social studies lesson in oral and written cultural transmission according to the opinions of social studies teachers. This study was designed as a case study under qualitative research method. The participants of the study included 16 social studies teachers chosen through convenience sampling under purposeful sampling methods and employed in secondary school located in the city center of Karabük Province in 2016-2017 education year and spring term. The data of the study were collected through a semi-structured interview form developed by the searchers. The data of the study were analyzed through content analysis and the results yielded two fundamental dimensions. These were social studies course in written and oral culture transmission and social studies course together with other courses in the oral culture transmission. Some of the participant teachers found the class effective for the oral and written transmission because of its content and its literary language, however some stated that the class did not include all some of the cultural elements. Depending on the results of the current study, it is reasonable to suggest that teachers as practitioners and policy makers should design oral and written cultural elements, as the program prescribes, and make use of them in the teaching process.

Sözlü ve Yazılı Kültür Aktarımında Sosyal Bilgiler Dersinin Rolüne İlişkin Öğretmen Görüşleri

Makale Bilgisi

DOI: 10.14686/buefad.521567

Makale Geçmişi:

Geliş: 03.01.2019

Kabul: 10.04.2019

Yayın: 230.06.2019

Anahtar Kelimeler:

Sözlü ve yazılı kültür,
Sosyal bilgiler dersi,
Öğretmen görüşleri,
Nitel araştırma.

Makale Türü

Araştırma Makalesi

Öz

Bu çalışmada, sözlü ve yazılı kültürün aktarımında sosyal bilgiler dersinin rolüne ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırma nitel araştırma deseninde durum çalışması niteliğindedir. Araştırmanın çalışma grubunu 2016-2017 eğitim öğretim yılı bahar döneminde Karabük İli merkez ilçesinde bulunan ortaokullardaki 16 sosyal bilgiler öğretmeni oluşturmuştur. Çalışma grubunun seçiminde amaçlı örneklem yöntemlerinden kolay ulaşılabilir durum örnekleme kullanılmıştır. Araştırmada veriler, araştırmacılar tarafından hazırlanmış olan yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Yapılan içerik analizi sonucunda araştırmanın bulguları iki boyut altında toplanmıştır. Bunlar; yazılı sözlü kültür aktarımında sosyal bilgiler dersi ve yazılı sözlü kültür aktarımında diğer derslerin yanında sosyal bilgiler dersi olarak ifade edilebilir. Belirtilen bu sözlü ve yazılı kültür öğeleri, programın ön gördüğü şekliyle etkili bir şekilde eğitim öğretim sürecinde kullanılmaları önemli görülmektedir.

*Corresponding Author: tevfikpalaz@gmail.com

^a Assoc. Prof. Dr., Karabük University, Karabük/Turkey, <http://orcid.org/0000-0003-3978-8889>.

^b Assist. Prof. Dr., Gazi University, Ankara/Turkey, <http://orcid.org/0000-0003-0646-1804>.

^c Dr, Ministry of National Education, Ankara/Turkey, <http://orcid.org/0000-0002-1631-531X>.

Not: araştırmanın 3. Yazarı, çalışmanın yöntem, tartışma ve sonuç kısmında katkı sağladığı için bildiri özetinde ismi olmamasına rağmen çalışmaya dahil edilmiştir.

Introduction

Culture is a concept that can be defined in many ways when considering its extensity. The most known definition of the culture is that it is body of qualities which separates one nation from other nations. Culture that was called and described by Ziya Gökalp respectively as “hars” and as specific forms taken by each civilization in each nation is national (Melanlioğlu, 2008). In addition, culture is not a concept that is brought in by heredity or in the form of instinct but it is a concept brought in by learning and education (Güvenç, 2002). Of course, schools are the most suitable places to teach most properly and precisely these and any other concepts we planned to teach through teaching and learning.

It is possible to say that all classes taught at our educational institutions usually contribute to cultural transmission. We mean that this national culture is taught primarily at Turkish, History and Social Studies classes at the institutions under Ministry of National Education (Kaya, 2009; Safran, 2008; Sözer, 2008). These classes are important as they help those who want to learn about literature involved in elements constituting rich and essential heritage. This important task is fulfilled by literary works subjected to curriculums of the classes mentioned above. These elements of cultural heritage are products which reflect centuries-old savings of the nations. This reflection is performed by recording on the literary works the social life, social relations, moral and religious values of the culture which they experienced and by transferring them to the next generations (Özcan, 2008; Bütün-Kar, 2018).

We can say that influence of products containing literature is significant owing to the fact that the current activities to think, create awareness in the students, develop their problem-solving abilities take long and become meaningful at secondary school phase which is one of the most important phases of formal education institutions. For sure, one class turns into an equipment material when products containing literature (verbal and written culture) are designed in accordance with the intended use in the class environment since they make a considerable contribution to improve cognitive and affective skills of the students (Mindivanlı, Küçük and Aktaş, 2012; Oruç, 2009; Ünlü, 2016).

Education periods of Turkey are arranged in connection with curriculums of the classes in accordance with Fundamental Law of National Education. These curriculums mentioned in this aspect may be regarded as important since they are the basis of education and training and indicate in which framework these processes would be maintained. Fundamental Law of National Education and curriculums of Social Studies class include a number of expressions to bring individuals in verbal and written cultural elements (Melanlioğlu, 2008). Jarolimek (1990) indicated that elements of verbal and written literature have a considerable role in teaching social studies since they transfer an affective part of human experiences. It can be expressed that verbal and written culture with a content to demonstrate human sophisticatedly would help individuals to understand themselves and the life in terms of social studies class (Şimşek, 2014). It is emphasized in the curriculums of many countries around the world (in many states of Europe and the USA) that there is a strong correlation between literature and social studies and, moreover, samples from literary texts are added into the course books by the publishers.

Most academicians and experts in social studies have agreed mutually that using literary works for the individuals make a substantial contribution to teach social studies. From this, the idea that content of this class should be blended with works such as novels, tales, stories, dramas, biographies, poems, mythology, proverbs, puzzles, etc. has becoming strong (Akkuş, 2006; Demir and Akengin, 2011).

In Curriculum of Social Studies Class in Turkey (2005), correlation between social studies class and literary elements are emphasized and it has been stated that it is required to establish a relationship with Turkish class using verbal and written cultural elements and thus bring individuals in patriotism that is one of the values supposed to be brought within curriculum of social studies class (MEB, 2005). Likewise, it is seen that similar values and skills are regarded in Curriculum of Social Studies Class which has been put into practice in 2018 (MEB, 2018). In this context, using verbal and written literary works in social studies class is important in order to achieve goals and learning outcomes of the class (Beldağ and Aktaş, 2016). Works such like “Kızılırmak Folk Song” by Aşık Veysel, “Bir Kahve Fincanı” by Barış Manço and “Telgrafın Telleri” by Anonymous are specifically included into curriculum of social studies[†] (Ata, 2009). Culture would be transmitted using these verbal and written elements in the classes and it is aimed to allow children to develop senior cognitive skills through any other literary elements to be used (Tokcan, 2016).

[†] It is included in Curriculum of Social Studies Class put practice in 2005.

On the other hand, Fredericks (2007) who especially drew attention to correlation between social studies and the literature indicated that using elements of the verbal and written culture in the subjects of social studies class supports the learning outcomes supposed to be achieved. McCall (2010) stated that including elements of the verbal and written culture in the lessons of social studies would encourage individuals at class and improve their leadership characteristics. Results from several studies have corroborated what mentioned above and demonstrated that using verbal and written culture into lessons of social studies to teach history and geography subjects would make a positive contribution in terms of academic achievements, affective behaviors, several skills and motivations of the individuals (Arslan, 2014; Çifçi, 2011; Demir, 2011).

Purpose of the current study is to determine opinions of social studies teachers about contribution of social studies to transmit verbal and written culture. For this purpose, the following questions are tried to be answered: Does social studies class make contribution to written and verbal cultural transmission?

Which cultural elements are transmitted by using social studies?

Which verbal or written cultural elements should be included in social studies class?

Which are the properties separating social studies class from other classes in terms of verbal or written cultural transmission?

Method

Research design

This study is designed as case study in qualitative research design. It is possible to say that case study in qualitative studies is a study method which is based on “how” and “why” questions and which allows a researcher to examine any fact or event in detail couldn’t controlled by the researcher (Yıldırım & Şimşek, 2011). In this study, the reason why method and model described above has been used in the study is that it has been aimed to examine in detail what the role of social studies class is in transmission of literary elements according to the opinions of social studies teachers.

Study Group

Study group is composed of 16 social studies teachers who worked at secondary schools in central district of Karabük province in the spring term of 2016 to 2017 academic year. Easily accessible case sampling that is one of the purposive sampling methods has been used to select study group of this study. The reason why the study is easily accessible may be that the first writer was on duty in Karabük province and has already known the social sciences teachers in the group of participants.

Data Collection Tool

In this study, a semi-structured interview form has been used as data collection tool. In the semi-structured interview, researcher(s) asks the questions to the participants generally without going beyond the questions prepared before. However, he/she is free to ask additional questions in direction of answers from the participants in order to reveal opinions of the interviewee and get more detailed information (Glesne, 2012; Kuş, 2012). In this direction, searcher questions were utilized while collecting data for the current study. Opinions of two academic members, one is responsible for assessment and evaluation and another is in charge of teaching social studies, were asked while preparing questions in data collection tool used in the study. Certain contextual modifications were performed in two questions of the interview form in direction of these experts’ opinions. Then, the interview form was finalized after examining in terms of language and expression.

Data Collection

Given the data collection opportunities, the first writer of the study group, who worked in the province where the study was carried out, informed shortly the group on purpose of the study for whom the application would be performed, and expressed that he wanted to meet at any proper time and place in order to interview in case they were willing to attend the study. Participants were interviewed at the place and time specified before (teacher’s lounge, school counselor’s room). Before starting the interview, participants were informed again on purpose of the study and they were free to attend or not attend the interview to be conducted, they could give up the interview at any time and the interview would be recorded by a tape recorder if they were willing to attend. Interviews were recorded by the interviewer using a tape recorder once each participant gave permission for tape recorder. Each interview took almost 10 to 15 minutes.

Data Analysis

Content analysis and descriptive analysis used in qualitative studies have been utilized to analyze the data collected. Content analysis is a technique that lets you to study on human behaviors through indirect ways and that is commonly used especially in social studies (Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz & Demirel, 2010). Purpose of the content analysis is to reach concepts and relations which could explain the collected data. For Strauss and Corbin (1990), “science cannot survive without concepts; concepts let us understand state of affairs and help us in thinking effectively about these state of affairs. When we give a name to the concept, we can ask questions concerning this concept; we can examine this concept and associate it with other concepts. Concepts take us to themes and we can arrange the state of affairs better by means of these themes and make them more comprehensible”. (Quoted by Yıldırım and Şimşek, 2011). In this direction, direct quotations have been included from time to time rather than findings in order to present certain specific opinions and views of the participants on the study subject. First, the collected data was transferred to computer environment by using Office program. Then, data obtained from the interviews conducted with the participants were analyzed in direction of themes determined by the researchers.

Long-continued interview and approval of interviewee methods were used in order to ensure acceptability and reliability in the study. It is expressed in the literature that it is possible to ensure internal acceptability (cogency), external acceptability (transmissibility/transferability) of the study through internal reliability (consistency) and external reliability (approvability) in qualitative studies (Yıldırım & Şimşek, 2011). In this context, it was tried to keep as long as possible the interview time in order to collect the most accurate data from each interview. After the interview, data collected from the participants by sound recording were transferred on the papers and these documents handed to the participants by the researcher and each participant was asked to approve the answers they gave to the survey questions and to complete the missing parts or parts they wanted to complete, if any. Three participants of the study group submitted some additional opinions and thoughts during the approval process. Purposive sampling method suggested by Yıldırım and Şimşek was used in order to ensure internal acceptability of the current study. In addition, consistency analysis method was utilized to ensure internal reliability of this study. It has been concluded as a result of expert analysis that the current study has a consistent structure as a whole. Finally, raw data of the study and themes and codes derived from this data were shared with the expert who conducted the consistency analysis and thus approval analysis method was pressed into service in order to ensure external reliability of the study. Process to make study data thematic has been completed in direction of experts’ suggestions.

Findings

As a result of content analysis performed from the study data, findings of the study are collected under two main dimensions. One of them is “*Social Studies class in Transmission of Verbal and Written Culture*” and another is “*Apart from Other Classes, Social Studies Class in Transmission of Verbal and Written Culture*”. Opinions expressed by the participants concerning each question were gathered in codes while creating the findings and correlation between codes and categories formed by the codes were illustrated. Categories belonging to each dimension and codes constituting these categories were presented by quoting directly from opinions of the participants. Codes were presented to the participants through the presentations by quoting directly (Ö, 3 – Ö, 6, etc.)

Social Studies Class in Transmission of Verbal and Written Culture

Opinions of the participants on “*social studies class in transmission of verbal and written culture*” and expression frequencies are illustrated on Figure 1.

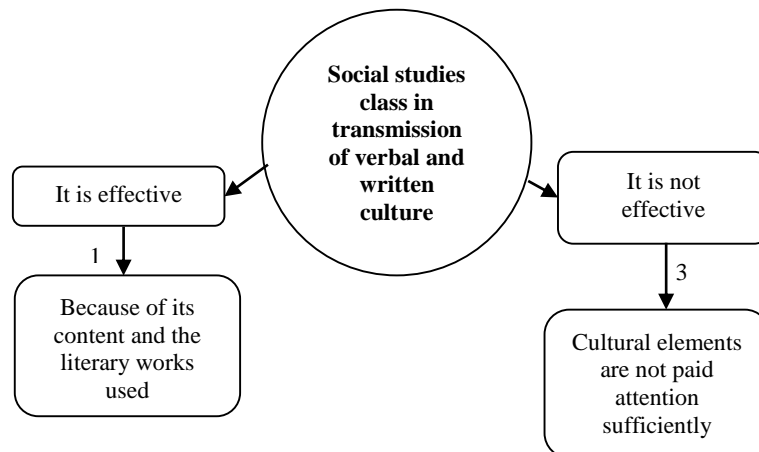

Figure 1. Teachers' opinions on role of social studies in transmission of verbal and written culture and expression frequencies

Opinions of the participants on role of social studies in transmission of verbal and written culture are classified under two main categories as it is effective and it is not effective in Figure 1. Participants who consider social studies is effective in transmission of written and verbal culture have stated that it results from "*its content and the literary works used*" and those who consider social studies is not effective have stated that it results from "*it doesn't pay sufficient attention to cultural elements*".

Because of its content and the literary works used. Most of the participants have stated that social studies class is effective in transmission of written and verbal culture and this efficiency results from content of the class and the literary works used. It is summarized in general by statements of the participants: "*I think it contributes because subjects learned in social studies class include qualifications which an individual should have. It is important to achieve these qualifications, be affected by the environment where he/she lives in and know about the environment where he/she lives in in order to learn values of this culture. Particularly culture and heritage included in this class may give information about traditional images and folk songs used in learning field.*" (Ö, 2). "*I think social studies makes an important contribution by transmission to the next generation since it discusses different societies from past to present almost in all respects and it mentions all verbal and written works of these societies.*" (Ö, 3) and "*a general knowledge is created in this respect through our class which discusses many cultural elements such like our inscriptions, folk tales, legends, folk dances.*" (Ö, 4). It is possible to explain these statements owing to participants consider that social studies is effective in transmission of written and verbal culture and this efficiency is based on the fact that information included in this content concerns human and society.

Since cultural elements are not paid attention sufficiently. Some participants have stated that social studies class is not effective in transmission of written and verbal culture and the reason is that cultural elements are not paid attention sufficiently by content of the class. It is summarized in general by statements of the participants: "*I think it doesn't contribute since cultural elements are not included sufficiently as content.*" (Ö, 13) and "*it would be wrong to consider that it contributes by adhering to the book since cultural elements are limited in the curriculum. It is sometimes 1 paragraph and sometimes 1page. I think it is not enough for a book with 7 units*" (Ö, 14). These statements reveal the idea that participants consider social studies is not effective in transmission of written and verbal culture and it results from the fact that cultural elements are not included in the curriculum.

Social Studies along with Other Classes in Transmission of Written and Verbal Culture

Opinions of the participants on "*role of social studies along with other classes in transmission of written and verbal culture*" and expression frequencies are illustrated on Figure 2.

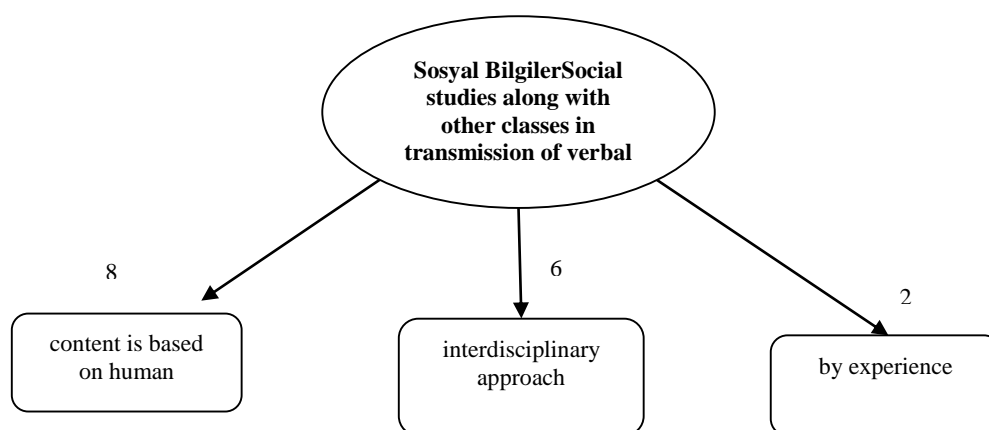

Figure 2. Teachers' opinions on role of social studies along with other classes in transmission of verbal and written culture and expression frequencies

Opinions of the participants on role of social studies along with other classes in transmission of verbal and written culture are classified under three main categories in Figure 2. Participants consider that social studies class

has a distinct role apart from other classes in transmission of written and verbal culture since “*its content is based on human*”, “*it adopts an interdisciplinary approach*” and “*it ensures learning by experience*”.

Since its content is based on human. Most of the participants have indicated that apart from other classes, social studies has a distinct role in transmission of written and verbal culture and this distinction results from the fact that content of social studies is based on human. It is summarized in general by statements of the participants: “*It think the most important property of the social studies class apart from the other classes is that it cares about and discusses human and anything formed by the human.*” (Ö, 3) and “*Social studies class is distinct from other classes since it gives important clues only about the society to which written and verbal cultural elements belong, and it allows students to make an inference about certain subjects from daily lives of society and civilizations to their struggles from these elements*” (Ö, 5). The reason why participants consider social studies as different from other classes in transmission of written and verbal culture is that social studies class discusses people and their lives more by the nature of its subjects. In addition, the reasons why social studies class is considered by the participants as different from other classes in transmission of written and verbal culture is that it examines the cultures demonstrated by people and has some purposes such like transmitting these cultures to the next generations.

Since it adopts an interdisciplinary approach. Some participants have indicated that apart from other classes, social studies has a distinct role in transmission of written and verbal culture and this distinction results from the fact that social studies class adopts an interdisciplinary approach. It is summarized in general by statements of the participants: “*Social studies class has created an interdisciplinary approach since it is a class that includes history, geography, arts, economics, today’s world problems, Turkish language, archeology, anthropology and these disciplines are associated with the human being. This is why it is distinct from other classes*” (Ö, 7) and “*There isn’t any other classes to transmit the cultures since the other classes are not commune with the life, social studies class includes many disciplines and these disciplines are all associated with the human being. Which class does mention feasts, wedding ceremonies, clothes, foods, literature and architecture that much? None of them mentions*” (Ö, 15). The reason why participants consider social studies as different from other classes in transmission of written and verbal culture is that social studies class adopts an interdisciplinary approach and almost all disciplines included within the scope of the class discuss human life and therefore the culture and transmission becomes easier.

Since it teaches by experience. Some of the participants have indicated that apart from other classes, social studies has a distinct role in transmission of written and verbal culture and this distinction results from the fact that social studies class teaches the subjects by experience. It is summarized in general by statements of the participants: “*We can teach our lesson that is commune with literature and arts without getting bored. We can learn and teach by experience*” (Ö, 4) and “*I think the most important feature of Social studies class which makes it different from other classes in terms of cultural transmission is that it transmits cultural elements to the students by experience within a correlation between place and time in connection with the past and present and along with development processes*” (Ö, 6). The reason why participants consider social studies as different from other classes in transmission of written and verbal culture is that social studies class tries to transmit the culture to the students through the approach to teach the students by experience.

Discussion and Conclusion

In this study in which opinions of social studies teachers on the role of social studies class in transmission of verbal and written culture have been determined, findings of the study are collected under two main dimensions. One of them is “Social Studies class in Transmission of Verbal and Written Culture” and another is “Apart from Other Classes, Social Studies Class in Transmission of Verbal and Written Culture”. When examining findings obtained from the opinions of social studies teachers, it is found that opinions of the participants on role of social studies in transmission of verbal and written culture are classified under two main categories that the class is effective and that the class is not effective. Most of the participants have stated that social studies class is effective in transmission of written and verbal culture and the reason why is content of the class and the literary works used. From this perspective, it is possible to say almost all classes taught at schools usually make a contribution to cultural transmission and also national culture could be taught primarily in Turkish and Social Studies classes at educational institutions (Kaya, 2009: 33–34; Safran, 2008; Sözer, 2008).

Most of the instructors and experts in social studies have reached a consensus that using literary elements makes a significant contribution to teach social studies to the individuals. From this, the idea that content of this class should be blended with works such as novels, tales, stories, dramas, biographies, poems, mythology,

proverbs, puzzles, etc. has been supported by the experts, as well (Akkuş, 2006; McGowan & Guzzetti, 1991; Demir and Akengin, 2011).

Using verbal and written cultural works (literary works) properly at educational institutions improves abilities of the individuals to understand, interpret, analyze, see different perspectives, show empathy, think critically and creatively, solve problems and communicate. In addition, individuals learn both national and universal values through these literary works. To use verbal and written culture, when bringing these values, may be regarded as useful to save time. Dilemmas experienced by the characters included especially in the texts involving fiction set an example in terms of morals, characters (Karatay, 2007) and the values set an example for a dilemma which could be used in moral agency approach that is one of the educational approaches.

As for another result of the study, it is seen that opinions of the participants on role of social studies along with other classes in transmission of verbal and written culture are classified under three main categories. Participants regard the social studies class as distinct from other classes in transmission of verbal and written culture since its content is based on human being, it adopts an interdisciplinary approach and allows learning by experience. Opinions of the participants reflect the reason why participants regard social studies as distinct from other classes in transmission of written and verbal culture is that social studies class discusses people and their lives more by the nature of its subjects. It is possible to say the reason why social studies class is considered by the participants as different from other classes in transmission of written and verbal culture is that it examines the cultures demonstrated by people and has some purposes such like transmitting these cultures to the next generations.

From this, it is possible to state that use of verbal and written culture is not used only by Turkish and Literature. Social studies can be regarded as a collection of disciplines that pays attention to use of literary texts and particularly literary works since it discusses human and information about human within its content which social studies is described as a field of study in which basic information, skills, attitudes and skills about social life are presented to the individuals selected from the disciplines involved in social studies in order to raise good and responsible individuals for the institutions which are included at first and secondary steps of the education (Erden, 1996). Such that, it is seen that literature as a discipline contributes to social studies in many aspects since literary elements and social studies focus on the man. Sills-Briegel and Camp (2001) indicated in this aspect that we allow students to develop a proper perspective by making use of literary elements in order to allow them to think of their problems and offer solutions for these problems.

According to opinions of social studies teachers, another reason why participants regard social studies as distinct from other classes in transmission of verbal and written culture is that social studies class adopts an interdisciplinary approach and almost all disciplines included within the scope of the class discuss human life and therefore the culture and transmission becomes easier. Such that, purpose of using verbal and written culture in social studies is primarily to ensure interdisciplinary information sharing about any subject. It contributes to develop various skills such like critical thinking, feeling empathy, multiple points of view, using the language nicely, time and chronology as well as it enhances knowledge of the individuals on that subject. In addition, it ensures to embody abstract and concrete concepts, increases the concentration on the class and enhances motivation and the success. This interdisciplinary correlation of Social Studies derived from opinions of the participants is emphasized also in Curriculums of Social Studies Class (2005; 2018).

Finally, it is explained that reason why participants regard social studies as different from other classes in transmission of written and verbal culture is that social studies class transmit the culture to the students through the approach to teach the students by experience. When examining curriculums of social studies class (2005; 2018), the result mentioned above is supported by the fact that subjects of social studies is compatible with the real life in general, included in the life and therefore teachers should present examples more from the life to use various teaching methods and techniques and transmit the subject. In other words, social studies class is closer to the life and communes with the life compared to other classes and individuals encounter many parts on which social studies ground in the real life.

Finally, when considering local elements are emphasized in the globalized world order, verbal and written cultural elements are redesigned and presented through social studies class within a conceptual framework which individuals will be able to understand. From this point of view, it may be regarded as important that policy makers, especially who create curriculums, and teachers, who practice these policies, would design these specified verbal and written cultural elements as predicted in the curriculum especially through skills and value elements and use them in the educational process.

Sözlü ve Yazılı Kültür Aktarımında Sosyal Bilgiler Dersinin Rolüne İlişkin Öğretmen Görüşleri

Giriş

Kültür, içeriğinin genişliği düşünüldüğünde birçok şekilde tanımlanması mümkün bir kavramdır. Kültüre ilişkin en bilinen tanım ise, bir milleti diğer milletlerden ayıran niteliklerin bütünü olduğudur. Ziya Gökalp'in "hars" adını verdiği ve her medeniyetin her millette aldığı hususi şekiller olarak nitelediği kültür, millidir (Melanlioğlu, 2008). Bununla birlikte kültür kalıtımla veya içgüdü şeklinde kazandırılan bir kavram değil, öğrenimle ve eğitimle kazandırılan bir kavramdır (Güvenç, 2002). Eğitim ve öğretimle kazandırmayı düşündüğümüz bu ve bunun gibi diğer kavramları en doğru şekliyle eksiksiz bir halde kazanımları gerçekleştirilebilmek için en uygun yer elbette okullardır.

Eğitim öğretim kurumlarımızda verilen bütün derslerin genel olarak kültürel aktarım hususuna katkı verdiklerini söylemek mümkündür. İfade etmeye çalıştığımız bu ulusal kültürün, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı kurumlar içerisinde öğretimi hususu ilk olarak Türkçe, Tarih ve Sosyal Bilgiler derslerinde gerçekleşmektedir. (Kaya, 2009; Safran, 2008; Sözer, 2008). Bu dersler, zengin ve köklü mirası oluşturan öğeler içerisinde yer alan edebiyat hakkında bilgi sahibi olmak isteyenlere yardımcı olması bakımından önemlidir. Bu önemli görev yukarıda bahsi geçen derslerin müfredatlarına konu olan edebi eserler ile gerçekleşmektedir. Bu kültürel miras unsurları milletlere ait yüzlerce yıl süren birikimlerini yansıtan ürünlerdir. Bu yansıtma bağlı oldukları kültürün o dönemdeki toplumsal hayatı, sosyal ilişkileri, ahlaki ve dini değerleri edebi metinlere işlemek ve bu durumu sonraki nesillere aktarmak suretiyle yapılır (Özcan, 2008; Bütün-Kar, 2018).

Örgün eğitim kurumlarının önemli basamakları arasında yer alan ortaokul basamağında öğrencilerin düşünmeye, öğrencilerde farkındalık oluşturmaya, problem çözme konusundaki yetilerini geliştirmeye ilişkin var olan etkinliklerin uzun süreli olmasında ve anlamlı bir hal göstermesinde edebiyat içeren ürünlerin etkisinin önem arz ettiği söylenebilir. Hiç kuşkusuz öğrencilerin bilişsel ve duyuşsal gelişimleri noktasında ciddi katkı sağlayan edebiyat içeren ürünler (sözlü ve yazılı kültür) ders ortamlarında kullanım amacına uygun tasarlandığında bir ders araç gereç materyali durumuna gelebilmektedir (Mindivanlı, Küçük ve Aktaş, 2012; Oruç, 2009; Ünlü, 2016).

Türkiye'de eğitim-öğretim süreçleri, Milli Eğitim Temel Kanunu'na uygun bir şekilde derslerin öğretim programlarıyla ilişkili olarak düzenlenir. Bu yönüyle bahsi geçen bu programlar, eğitimin ve öğretimin temelini teşkil etmesi ve bu süreçlerin hangi çerçevede sürdürüleceğini ifade etmesi açısından önemli görülebilir. Milli Eğitim Temel Kanunu'nda ve Sosyal Bilgiler dersi öğretim programlarında sözlü ve yazılı kültür unsurlarının bireylere kazandırılmasına dair birtakım ifadeler bulunmaktadır (Melanlioğlu, 2008). Jarolimek (1990), sözlü ve yazılı edebiyat unsurlarının insani tecrübelerin etkili bir tarafını aktardıklarından dolayı sosyal bilgiler öğretiminde ciddi bir rol oynadığını ifade etmiştir. İnsanı çok yönlü bir şekilde ortaya koyma muhtevası olan sözlü ve yazılı kültürün sosyal bilgiler dersi açısından bireylere kendilerini ve hayatı anlamalarına destek olacağı ifade edilebilir (Şimşek, 2014). Dünya'nın (Avrupa ve ABD'de birçok eyalette) çoğu ülkesinin eğitim programlarında edebiyat ve sosyal bilgiler arasındaki kuvvetli bağ vurgulanmakta, bununla da kalmayıp ders kitaplarına yayıncılar tarafından edebi parçalardan örnekler de konulmaktadır.

Çoğu sosyal bilgiler alan eğitimcileri ve uzmanları bireylere yönelik edebiyat unsurlarının kullanımının sosyal bilgiler öğretimine ciddi katkı sağladığı noktasında fikir birliği içerisinde. Buradan yola çıkarak alan uzmanlarınca da bu dersin içeriğinin roman, masal, hikâye, drama, biyografi, şiir, mitoloji, atasözleri, bilmece vb. eserlerle harmanlanması gerektiği fikri kuvvetlenmektedir (Akkuş, 2006; Demir ve Akengin, 2011).

Türkiye'de de Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında (2005) sosyal bilgiler dersinin edebi unsurlarla arasındaki bağ vurgulanmış, bu derslerde sözlü ve yazılı kültür unsurlarından yararlanarak Türkçe dersiyle ilişki kurulması böylece bireylere sosyal bilgiler dersi öğretim programı içerisinde kazandırılması beklenen değerler arasında yer alan vatan sevgisinin kazandırılması gerektiği ifade edilmiştir. (MEB, 2005). Aynı şekilde 2018'de uygulamaya geçilen Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında da benzer değer ve becerilere önem verildiği görülmektedir (MEB, 2018). Bu açıdan sosyal bilgiler derslerinde sözlü ve yazılı edebi ürünlerin kullanılmasını dersin amaç ve kazanımlarını gerçekleştirmede önemli bir yer tutmaktadır (Beldağ ve Aktaş, 2016). Sosyal bilgiler öğretim programında Aşık Veysel'in "Kızılırmak Türküsü", Barış Manço'nun "Bir Kahve Fincanı", Anonim "Telgrafın Telleri" gibi eserler özellikle yer almaktadır[‡] (Ata, 2009). Adı geçen bu sözlü ve yazılı kültür unsurların

[‡] 2005 yılında uygulamaya konan Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yer almaktadır.

derslerde kullanılmasıyla kültürel aktarım sağlanacak ve kullanılacak başka edebi unsular ile de çocukların üst düzey zihinsel beceriler geliştirmelerine imkân tanınması hedeflenmiştir (Tokcan, 2016).

Öte yandan sosyal bilgiler ile edebiyat arasındaki ilişkiye özellikle dikkat çeken Fredericks (2007), sosyal bilgiler dersi konularında sözlü ve yazılı kültüre ait unsurların kullanımının ulaşılmak istenilen kazanımları desteklediğini ifade etmiştir. McCall (2010) ise sözlü ve yazılı kültüre ait unsurlara sosyal bilgiler derslerinde yer verilmesinin bireyleri sınıf içinde cesaretlendirerek liderlik özelliklerini geliştireceğinden bahsetmiştir. Çeşitli araştırma sonuçları da yukarıda söz edilenleri doğrular nitelikte olup sosyal bilgiler derslerinde, tarihi ve coğrafi konuların öğretiminde sözlü ve yazılı kültüre yer vermenin bireylerin akademik başarıları, duyuşsal davranışları, birtakım beceri ve motivasyonları üzerinde olumlu katkısının olduğu ortaya koymaktadır (Arslan, 2014; Çifçi, 2011; Demir, 2011).

Mevcut çalışmada ise sözlü ve yazılı kültürün aktarımında sosyal bilgilerin katkısına ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

Sosyal bilgiler dersi yazılı ve sözlü kültür aktarımına yönelik katkı sağlamakta mıdır?

Sosyal bilgiler dersi hangi kültür öğelerini aktarmada fayda sağlamaktadır?

Sosyal bilgiler dersinde sözlü ya da yazılı hangi kültür öğeleri yer almalıdır?

Sözlü ya da yazılı kültürün aktarımında sosyal bilgiler dersini diğer derslerden ayıran özellikler nelerdir?

Yöntem

Araştırma Deseni

Yapılan bu çalışma nitel araştırma deseninde durum çalışması biçiminde tasarlanmıştır. Nitel araştırmalarda durum çalışmasının 'nasıl' ve 'niçin' sorularını temel alan, araştırmacının kontrol edemediği bir olgu ya da olayı derinlemesine incelemesine olanak veren araştırma yöntemi olduğunu söylemek mümkündür (Yıldırım & Şimşek, 2011). Bu çalışmada sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerine göre edebi unsurların aktarımında sosyal bilgiler dersinin rolünün ne olduğunun derinlemesine incelenmesinin amaçlanması, çalışmada yukarıda da ifade ettiğimiz yöntem ve modelin kullanım gerekçesini oluşturmaktadır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2016-2017 eğitim öğretim yılının bahar döneminde Karabük İli merkez ilçesinde bulunan ortaokullarda görev yapan 16 sosyal bilgiler öğretmeni oluşturmuştur. Araştırmanın çalışma grubunun seçiminde amaçlı örneklem yöntemlerinden kolay ulaşılabilir durum örnekleme kullanılmıştır. Araştırmanın kolay ulaşılabilirliği birinci yazarın Karabük ilinde görevli olması ve katılımcı grubunda yer alan sosyal bilgiler öğretmenleri ile daha önceden tanışıyor olması ile açıklanabilir.

Veri Toplama Aracı

Yapılan çalışmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış bir görüşme formu kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmede araştırmacı/araştırmacılar, genel olarak önceden hazırladığı soruların dışına pek çıkmadan katılımcılara sorularını yöneltir. Ancak katılımcıların verdiği cevaplar doğrultusunda görüşme yapılan kişilerin bakış açılarını ortaya çıkarmak ve derinlemesine bilgi sahibi olmak amacıyla ek sorular sorma özgürlüğüne sahiptir (Glesne, 2012; Kuş, 2012). Bu doğrultuda, mevcut araştırmanın verileri toplanırken sonda sorulardan faydalanılmıştır. Araştırmada kullanılan veri toplama aracındaki sorular oluşturulurken biri ölçme değerlendirme, biri de sosyal bilgiler eğitimi alanında görevli olan iki öğretim üyesinin görüşlerine başvurulmuştur. Bu uzmanların görüşleri doğrultusunda görüşme formunda iki soruda içeriksel olarak bazı değişiklikler gerçekleştirilmiştir. Ardından görüşme formu dil ve anlatım bakımından da incelendikten sonra forma son hali verilmiştir.

Verilerin Toplanması

Veri toplama olanakları da göz önünde bulundurularak araştırma grubundan araştırmanın gerçekleştirildiği ilde görev yapan birinci yazar uygulama yapılması düşünülen gruba araştırmanın amacı hakkında kısa bilgiler sunmuş ve çalışmaya katılım için gönüllülük göstermeleri halinde görüşme yapmak için uygun bir zamanda ve mekânda görüşme yapmak istediğini kendilerine ifade etmiştir. Katılımcılarla daha önce belirlenen yer (öğretmenler odası, rehber öğretmen odası) ve saatte görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmeye başlanmadan önce katılımcılara

araştırmanın amacı tekrar edilmiş ve yapılacak görüşmeye katılıp katılmama konusunda özgür oldukları, istedikleri zaman görüşmeyi bırakabilecekleri ve katılmak istemeleri halinde yapılan görüşmenin ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınacağı hususlarında tekrar bilgilendirme yapılmıştır. Her bir katılımcının ses kaydına izin vermesi ile araştırmacı tarafından görüşmeler ses kaydına alınmıştır. Her bir görüşme yaklaşık 10-15 dakika aralığında sürmüştür.

Verilerin Analizi

Toplanan verilerin analizinde nitel araştırmalarda kullanılan içerik analizi ve betimsel analizden faydalanılmıştır. İçerik analizi insan davranışları üzerinde doğrudan olmayan yollarla çalışmaya imkân tanıyan ve özellikle sosyal bilimlerde sıklıkla kullanılan bir tekniktir (Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz & Demirel, 2010). İçerik analizinde amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. Strauss ve Corbin'e (1990) göre "kavramlar olmadan bilim var olamaz; kavramlar bizim olguları anlamamıza ve bu olgular üzerinde etkili düşünmemize yardımcı olur. Biz kavrama ad verdiğimiz zaman; o kavramla ilgili sorular sorabiliriz, o kavramı inceleyebiliriz ve başka kavramlarla ilişkilendirebiliriz. Kavramlar bizi temalara götürür ve temalar sayesinde olguları daha iyi düzenleyebilir ve daha anlaşılabilir hale getirebiliriz" (Akt. Yıldırım ve Şimşek, 2011). Bu doğrultuda araştırma yapılan konuya ilişkin katılımcıların bazı özgün düşünce ve görüşlerin sunulması amacıyla zaman zaman bulgulardan doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Elde edilen veriler, öncelikle Office programı kullanılarak bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Daha sonra katılımcılarla yapılan görüşmelerden elde edilen verilerin analizi araştırmacıların saptadıkları temalar doğrultusunda gerçekleştirilmiştir.

Araştırmada geçerliği ve güvenilirliği sağlamak için uzun süreli görüşme ve katılımcı teyidi yöntemleri kullanılmıştır. Literatürde nitel araştırmalarda araştırmanın iç geçerliğini (inandırıcılık), dış geçerliğini (aktarılabirlik/transer edilebilirlik), iç güvenilirlik (tutarlık) ve dış güvenilirliğini (teyit edilebilirlik) ile sağlamanın mümkün olduğu (Yıldırım & Şimşek, 2011) dile getirilmektedir. Buna göre her bir görüşmeden mümkün olan en sağlıklı veriyi toplamak için görüşme süresi mümkün olduğunca uzun tutulmaya çalışılmıştır. Görüşme sonrasında katılımcılardan ses kaydı biçiminde toplanan veriler kâğıda aktarılmış, bunlar katılımcılara araştırmacı tarafından elden ulaştırılmış ve her bir katılımcıdan araştırma sorularına verdikleri yanıtları teyit etmeleri; eksik gördükleri kısımları ya da tamamlamak istedikleri bölümleri tamamlamaları istenmiştir. Çalışma grubu içinden üç katılımcı teyit işlemi sırasında bazı ilâve görüş ve düşüncelerini yazılı olarak bildirmişlerdir. Mevcut araştırmanın iç geçerliğini sağlamak amacıyla Yıldırım ve Şimşek tarafından önerilen amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Ayrıca bu çalışmanın iç güvenilirliğini sağlamak için tutarlık incelemesi yönteminden yararlanılmıştır. Uzman incelemesi sonucunda araştırmanın bir bütün olarak tutarlı bir yapı arz ettiği belirlenmiştir. Son olarak tutarlık incelemesi yapan uzmanla araştırmanın ham verileri ve bu veriler üzerinden üretilen tema ve kodlar paylaşılmış ve bu sayede araştırmanın dış güvenilirliğini sağlamak üzere teyit incelemesi yöntemi işe koşulmuştur. Uzman önerileri doğrultusunda araştırma verilerin tematik hale getirilme süreci tamamlanmıştır.

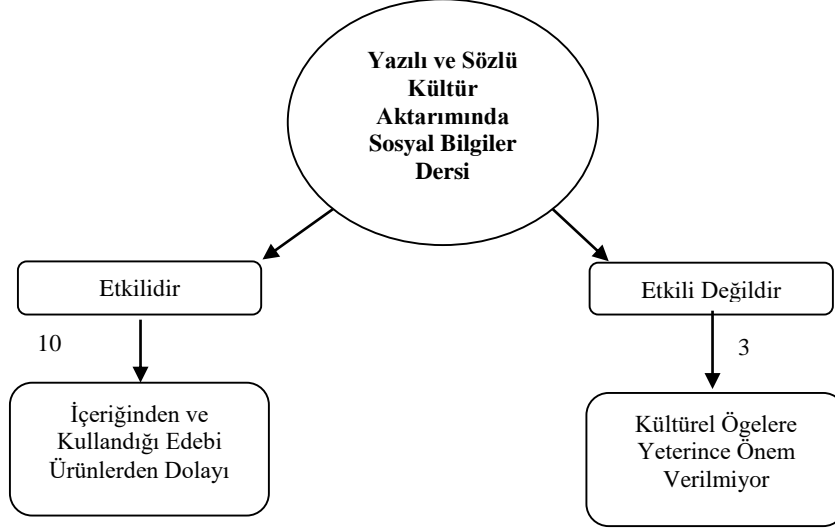
Bulgular

Çalışmadan elde edilen bulgular, çalışmanın amaçları/hipotezlerinde belirtilen sıraya uygun olarak sunulmalıdır. Bulguların sunumunda grafik, resim, tablo, şekil, gibi öğeler kullanılabilir. Bulgular bölümü yalnızca sonuçların sunulmasıyla ilgilenmeli ve bulguların tartışmasını içermemelidir. Çalışmanın alt hedeflerine / hipotezlerine uygun olarak alt başlıklar kullanılabilir. Alt başlıklar paragraf başından başlayacak şekilde, ilk harfleri büyük olarak, kalın ve italik biçimde verilmelidir. Örneğin;

Araştırma verilerinden hareketle yapılan içerik analizi sonucunda, araştırmanın bulguları iki temel boyut altında toplanmaktadır. Bunlardan birincisi "*Yazılı ve Sözlü Kültür Aktarımında Sosyal Bilgiler Dersi*", ikincisi ise "*Yazılı ve Sözlü Kültür Aktarımında, Diğer Derslerin Yanında Sosyal Bilgiler*" dir. Bulgular oluşturulurken katılımcıların her bir soruya ilişkin ifade ettikleri görüşler kodlamalar şeklinde bir araya getirilmiş ve kodlamalar ile kodlamalardan yola çıkarak oluşturulmuş olan kategoriler arasındaki ilişki görselleştirilerek sunulmuştur. Her bir boyutla ilgili olan kategoriler ve o kategorileri oluşturan kodlamalar katılımcıların görüşlerinden aynen alıntılar yapılarak sunulmuştur. Aynen alıntılanarak yapılan sunumlarda katılımcılara kodlar (Ö, 3- Ö, 6 vb.) verilmiştir.

Yazılı ve Sözlü Kültür Aktarımında Sosyal Bilgiler Dersi

Katılımcıların “yazılı ve sözlü kültür aktarımında sosyal bilgiler dersi” ilişkin belirttikleri görüşler ve bunların ifade sıklıkları Şekil 1’de sunulmuştur.

Şekil 1. Yazılı ve sözlü Kültür aktarımında sosyal bilgiler dersinin rolüne ilişkin öğretmen görüşleri ve ifade sıklıkları

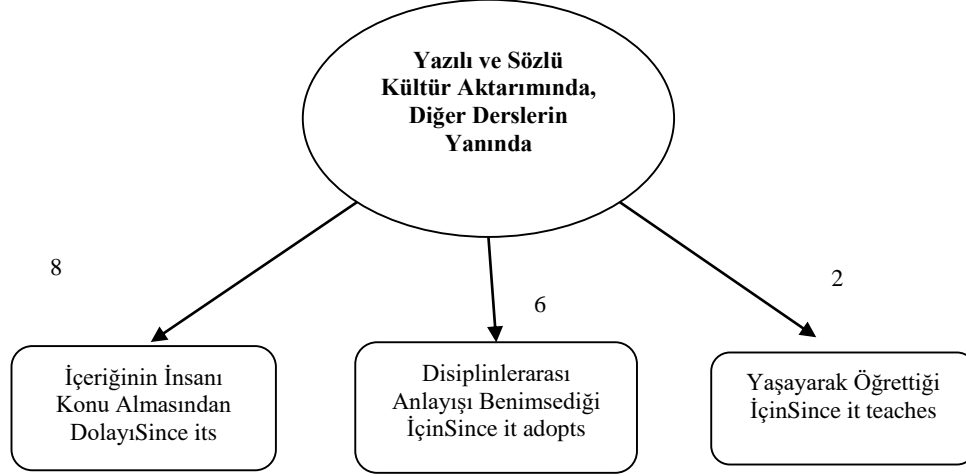
Şekil 1’de katılımcıların, yazılı ve sözlü kültür aktarımında sosyal bilgiler dersinin rolüne ilişkin görüşleri dersin, etkili olduğu ve etkili olmadığı şekilde iki ana başlıkta kategorilendirilmiştir. Yazılı ve sözlü kültür aktarımında dersin etkili olduğunu düşünen katılımcılar bu düşüncelerini dersin, “içeriğinden ve kullandığı edebi ürünlerden” kaynaklandığını, etkili olmadığını düşünenler ise dersin, “kültürel öğelere yeterince önem vermediğinden” kaynaklandığını dile getirmektedirler.

İçeriğinden ve kullandığı edebi ürünlerden dolayı. Katılımcıların büyük çoğunluğu yazılı ve sözlü kültür aktarımında sosyal bilgiler dersinin etkili olduğunu ve bu etkililiğin dersin içeriğine ve kullandığı edebi ürünlere bağladıklarını dile getirmektedirler. Bu durum katılımcıların; “Katkı sağladığını düşünüyorum çünkü sosyal bilgiler dersinde öğrenilen konular bir kişinin sahip olması gereken özellikleri içermektedir. Bu nitelikleri gerçekleştirme, yaşadığı çevreden etkilenmesi ve yaşadığı çevreyi tanıması o kültürün değerlerini öğrenmesi için önemlidir. Özellikle bu ders içinde yer alan kültür ve miras öğrenme alanında kullanılan yöresel görseller türküler dönem hakkında bilgi verebilir.” (Ö, 2). “Sosyal bilgiler dersi geçmişten günümüze farklı toplumları neredeyse her yönüyle ele aldığından bu toplumların sözlü ve yazılı tüm ürünlerini de konu edindiğinden gelecek kuşaklara aktarım yaparak bence büyük katkı sağlamaktadır.” (Ö, 3) ve “Yazıtlarımızdan, halk masallarına, destanlarımızdan halkoyunlarımıza kadar birçok kültürel öğeye değinilen dersimizde bu konuda genel kültür oluşturmaktadır.” (Ö, 4) şeklindeki ifadeleri ile de genel olarak özetlenmektedir. Bu ifadeler katılımcılar tarafından, yazılı ve sözlü kültür aktarımında sosyal bilgiler dersinin etkili olduğunu, bu etkililiğin de hem dersin içeriğinden hem de bu içerikte yer alan bilgilerin insanı, toplumu ilgilendirmesi temeline dayanmasından kaynaklandığını düşünceleriyle açıklanabilir.

Kültürel öğelere yeterince önem vermediğinden dolayı. Katılımcıların bir kısmı, yazılı ve sözlü kültür aktarımında sosyal bilgiler dersinin etkili olmadığını, bu durumun ise dersin içeriğinin yeterince kültür öğelerine önem vermediğinden kaynaklandığını düşünmektedirler. Bu durum katılımcıların; “Çok fazla katkı sağladığını düşünmüyorum. Çünkü içerik olarak kültürel öğelere yeteri kadar yer verilmemiştir” (Ö, 13) ve “Kitaba bağlı kalarak katkı sağladığını düşünmek yanlış olur. Çünkü kültür öğeleri çok kısıtlı müfredatta. Bazen 1 satır, bazen 1 sayfadır bu katkı. 7 ünitelik kitapta bu katkının yeterli olmadığını düşünüyorum.” (Ö, 14) şeklindeki ifadeleri ile de genel olarak özetlenmektedir. Bu ifadeler katılımcılar tarafından, yazılı ve sözlü kültür aktarımında sosyal bilgiler dersinin etkili olmadığını düşündükleri, bu düşüncenin de müfredatta yeterince kültür öğelerine yer verilmediğinden kaynaklandığını fikrini ortaya çıkarmaktadır.

Yazılı ve Sözlü Kültür Aktarımında, Diğer Derslerin Yanında Sosyal Bilgiler Dersi

Katılımcıların “yazılı ve sözlü kültür aktarımında, diğer derslerin yanında sosyal bilgiler dersinin rolüne” ilişkin belirttikleri görüşler ve bunların ifade sıklıkları Şekil 2’de sunulmuştur.

Şekil 2. Yazılı ve sözlü kültür aktarımında, diğer derslerin yanında sosyal bilgiler dersinin rolüne ilişkin öğretmen görüşleri ve ifade sıklıkları

Şekil 2’de katılımcıların, yazılı ve sözlü kültür aktarımında, diğer derslerin yanında sosyal bilgiler dersinin rolüne ilişkin görüşleri üç ana başlıkta kategorilendirilmiştir. Katılımcılar, yazılı ve sözlü kültür aktarımında, “içeriğinin insanı konu almasından”, “disiplinlerarası anlayışı benimsemesinden” ve “yaşayarak öğrenmeyi sağlamasından” dolayı, diğer derslerin yanında sosyal bilgiler dersini farklı olarak görmektedirler.

İçeriğinin insanı konu almasından dolayı. Katılımcıların büyük çoğunluğu, yazılı ve sözlü kültür aktarımında, diğer derslerin yanında sosyal bilgiler dersinin farklı bir yeri olduğunu, bu farklılığın ise sosyal bilgiler ders içeriğinin insanı konu almasından kaynaklandığını dile getirmektedirler. Bu durum katılımcıların; “*İnsanla ve insanın oluşturduğu her şeyle ilgilenmesi ve konu edinmesi bana göre sosyal bilgiler dersini diğer derslerden ayıran en önemli özelliktir*” (Ö, 3) ve “*Sadece yazılı ve sözlü kültür öğelerinin ait olduğu toplumla ilgili önemli ipuçları vermesi ve öğrencilerin bu öğelere bakarak toplum ve uygarlıkların günlük yaşamlarından mücadelelerine kadar olan konularda çıkarımlar sağlaması Sosyal Bilgiler dersini diğer derslerden ayırıyor*” (Ö, 5) şeklindeki ifadeleri ile de genel olarak özetlenmektedir. Bu ifadeler katılımcılar tarafından, yazılı ve sözlü kültür aktarımında diğer derslerin yanında sosyal bilgiler dersinin farklı olarak görülmesinin sebebi; sosyal bilgiler dersinin konu itibarıyla daha çok insanı ve onun yaşamını konu alıyor olmasıdır. Bunun yanında sosyal bilgiler dersinin, insanlar tarafından ortaya konan kültürleri incelemesi ve onları bir sonraki kuşaklara aktarılması gibi amaçlarının bulunması, katılımcılar tarafından sosyal bilgiler dersinin yazılı ve sözlü kültür aktarımında diğer derslerden farklı olarak görülmesini sağlayan sebepler olarak görülmektedir.

Disiplinlerarası Anlayışı Benimsediği İçin. Katılımcıların bir kısmı, yazılı ve sözlü kültür aktarımında, diğer derslerin yanında sosyal bilgiler dersinin farklı bir yeri olduğunu, bu farklılığın ise sosyal bilgiler dersinin disiplinlerarası anlayışı benimsemiş olmasından kaynaklandığını dile getirmektedirler. Bu durum katılımcıların; “*Sosyal Bilgiler dersi içinde tarihi coğrafyayı, sanatı, ekonomiyi, günümüz dünya sorunlarını, Türkçeyi, arkeolojiyi, antropolojiyi barındıran bir ders özelliği taşıması ve bu disiplinlerin insanla ilgili olmasından dolayı disiplinlerarası anlayışı oluşturmuştur. Bunun için diğerlerinden farklıdır*” (Ö, 7) ve “*Diğer dersler hayatla bu kadar iç içe olmadığı için, sosyal bilgiler dersi de birçok bilim dalını barındırdığı ve bu bilim dallarının hepsi de insanla ilgili olduğu için, sosyal bilgilerden fazla kültür aktaracak ders yoktur. Hangi ders bayramdan, düğünden, kıyafetten, yemekten, edebiyattan, mimariden bu kadar bahsediyor? Hiçbiri*” (Ö, 15) şeklindeki ifadeleri ile de genel olarak özetlenmektedir. Bu ifadeler katılımcılar tarafından, yazılı ve sözlü kültür aktarımında diğer derslerin yanında sosyal bilgiler dersinin farklı olarak görülmesinin sebebi; sosyal bilgiler dersinin disiplinlerarası anlayışı

benimsemiş olması ve dersin bünyesinde yer alan disiplinlerin hemen hepsinin insan yaşamını, dolayısıyla kültürü ve bunun aktarımını konu alıyor olmasıdır.

Yaşayarak Öğrettiği İçin. Katılımcıların bir kısmı, yazılı ve sözlü kültür aktarımında, diğer derslerin yanında sosyal bilgiler dersinin farklı bir yeri olduğunu, bu farklılığın ise sosyal bilgiler dersinin konuları yaşayarak öğretmesinden kaynaklandığını dile getirmektedirler. Bu durum katılımcıların; “Edebiyat ve sanatla iç içe olan dersimizi sıkıcılıktan çıkarıp işleyebiliyoruz. Yaşayarak öğrenebiliyor ve öğretebiliyoruz” (Ö, 4) ve “Kültürel aktarımda Sosyal Bilgiler dersini diğer derslerden ayıran en önemli özellik kültürel öğeleri yer ve zaman ilişkisi içerisinde, dün ve bugünle bağlantılı olarak gelişim süreçleriyle birlikte öğrencilere yaşatarak aktarmaktan kaynaklandığını düşünüyorum” (Ö, 6) şeklindeki ifadeleri ile de genel olarak özetlenmektedir. Bu ifadeler katılımcılar tarafından, yazılı ve sözlü kültür aktarımında diğer derslerin yanında sosyal bilgiler dersinin farklı olarak görülmesi; sosyal bilgiler dersinin, kültür aktarma işini öğrencilere yaşayarak kazandırma varsayımıyla gerçekleştirmeye çalıştığından kaynaklandığı savunulabilir.

Tartışma Sonuç ve Öneriler

Sözlü ve yazılı kültürün aktarımında sosyal bilgiler dersinin rolüne ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerinin belirlendiği bu çalışmada, araştırmanın bulguları iki temel boyut altında toplanmıştır. Bunlar: “Sözlü ve yazılı kültür aktarımında sosyal bilgiler dersi” ve “Sözlü ve yazılı kültür aktarımında diğer derslerin yanında sosyal bilgiler” olarak ifade edilebilir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerinden elde edilen bulgular incelendiğinde, katılımcıların sözlü ve yazılı kültür aktarımında sosyal bilgiler dersinin rolüne ilişkin olarak dersin etkili olduğu ve etkili olmadığı şekilde iki ana başlıkta kategorilendirildiği anlaşılmaktadır. Katılımcıların büyük çoğunluğu sözlü ve yazılı kültür aktarımında sosyal bilgiler dersinin etkili olduğunu ve bu etkililiğin dersin içeriğine ve kullandığı edebi ürünlere bağladıklarını dile getirmektedirler. Buradan yola çıkarak okullarda öğretimi gerçekleştiren neredeyse bütün derslerin genel olarak kültürel aktarım konusunda bir katkısının olduğu söylenebilmekle birlikte milli kültürün, örgün eğitim kurumu içerisinde öğretimi en başta Türkçe ve Sosyal Bilgiler dersleriyle sağlandığı (Kaya, 2009: 33–34; Safran, 2008; Sözer, 2008) söylenebilir.

Çoğu sosyal bilgiler alan eğitimcileri ve uzmanları bireylere yönelik edebiyat unsurlarının kullanımının sosyal bilgiler öğretimine ciddi katkı sağladığı noktasında fikir birliği içerisinde. Buradan yola çıkarak alan uzmanlarıncı da bu dersin içeriğinin roman, masal, hikâye, drama, biyografi, şiir, mitoloji, atasözleri, bilmece vb. eserlerle harmanlanması gerektiği fikri kuvvetlenmektedir (Akkuş, 2006; McGowan & Guzzetti, 1991; Demir ve Akengin, 2011).

Sözlü ve yazılı kültür eserlerinin (edebi eserlerin), örn eğitim kurumlarında uygun bir şekilde kullanılması bireylerin anlayabilme, yorumlayabilme, analiz edebilme, farklı bakış açılarını görme, empati kurma, eleştirel ve yaratıcı düşünme, problem çözme, iletişim gibi becerilerini geliştirmektedir. Bununla birlikte bu edebi metinler sayesinde bireyler hem millî hem de evrensel değerleri kazanmaktadır. Bu değerleri kazandırırken sözlü ve yazılı kültürden yararlanmak süreç katkı verecek bir yol olarak görülebilir. Edebi metinlerden bilhassa kurgu içeren metinlerde var olan karakterlerin yaşamış olduğu ikileme durumları, ahlak, karakter ve değer eğitimi açısından örnek olay oluşturmakta (Karatay, 2007) ve değerler eğitimi yaklaşımlarından biri olan ahlaki muhakeme yaklaşımında kullanılacak bir ikileme örnek teşkil etmektedir.

Araştırmanın bir başka sonucunda ise sosyal bilgiler öğretmenleri, sözlü ve yazılı kültür aktarımında, diğer derslerin yanında sosyal bilgiler dersinin rolüne ilişkin görüşlerinin üç ana başlıkta kategorilendirildiği görülmektedir. Katılımcılar, sözlü ve yazılı kültür aktarımında, içeriğinin insanı konu almasından, disiplinlerarası anlayışı benimsemesinden ve yaşayarak öğrenmeyi sağlamasından dolayı diğer derslerin yanında sosyal bilgiler dersini farklı olarak görmektedirler. Katılımcılar tarafından, sözlü ve yazılı kültür aktarımında diğer derslerin yanında sosyal bilgiler dersinin farklı olarak görülmesinin sebepleri arasında, sosyal bilgiler dersinin konu itibarıyla daha çok insanı ve onun yaşamını konu alıyor olmasını katılımcı görüşleri yansıtmaktadır. Sosyal bilgiler dersinin insanlar tarafından ortaya konan kültürleri incelemesi ve onları bir sonraki kuşaklara aktarılması gibi amaçlarının bulunması sosyal bilgiler öğretmenleri tarafından sosyal bilgiler dersinin sözlü ve yazılı kültür aktarımında diğer derslerden farklı olarak görmelerinin sebepleri arasında sayılabilir.

Buradan hareketle sözlü ve yazılı kültürün kullanımının yalnızca Türkçe ve Edebiyat derslerine özgü olmadığını ifade etmek mümkündür. Eğitim öğretimin ilk ve orta basamağında yer alan kurumlarda iyi ve sorumlu bireyler yetiştirmek düşüncesiyle sosyal bilimler içerisinde yer alan disiplinlerden seçilmiş bireylere toplumsal

hayatla ilgili temel bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazandırıldığı bir çalışma alanı olarak tanımlanan (Erden, 1996) sosyal bilgiler de içeriğinde insan ve insana ilişkin bilgileri konu edinmesi nedeniyle edebi metinlerin, bilhassa edebi türlerin kullanımına önem vermiş bir disiplinler yumağı olarak görülebilir. Öyleki edebi unsurların ve sosyal bilgilerin odak noktasında insanın bulunması; bir bilim dalı olan edebiyatın bir öğretim programı olan sosyal bilgilere çeşitli yönlerden katkı sağladığı anlaşılmaktadır. Sills-Briegel ve Camp (2001) konuya dair; öğrencilerin sorunları hakkında düşünmeleri ve bu sorunlara çözüm önerisi bulmalarını sağlamak için edebi unsurlarında faydalanarak uygun bakış açısı geliştirmelerini sağlayabiliriz şeklinde ifade etmiştir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerine göre, sözlü ve yazılı kültür aktarımında diğer derslerin yanında sosyal bilgiler dersinin farklı olarak görülmesinin bir diğer sebebi; sosyal bilgiler dersinin disiplinlerarası anlayışı benimsemiş olması ve dersin bünyesinde yer alan disiplinlerin hemen hepsinin insan yaşamını, dolayısıyla kültürü ve bunun aktarımını konu alıyor olmasıdır. Öyleki sosyal bilgilerde sözlü ve yazılı kültürün kullanımı en başta herhangi bir konuyla ilgili disiplinlerarası bilgi paylaşımı sağlamaktadır. Bireylerin konuya ilişkin bildiklerini artırmakla birlikte eleştirel düşünme, empati kurma, çoklu bakış açısı, dili güzel kullanma, iletişim, zaman ve kronoloji gibi çeşitli becerilerin geliştirilmesine katkı sağlar. Ayrıca Soyut konuların ve kavramların somutlaştırılma imkânı verirken, derse olan ilgiyi artırarak, motivasyon ve başarıyı yukarılara çıkarır. Katılımcıların da görüşlerinden ortaya çıkan Sosyal Bilgilerin disiplinlerarası bu ilişkisi Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarında da (2005; 2018) vurgulanmaktadır.

Son olarak katılımcılar tarafından sözlü ve yazılı kültür aktarımında diğer derslerin yanında sosyal bilgiler dersinin farklı olarak görülmesinin nedeninin sosyal bilgiler dersinin, kültür aktarma işini öğrencilere yaşayarak kazandırma varsayımıyla gerçekleştirmekten kaynaklı olmasıyla açıklanmaktadır. Sosyal bilgiler dersi öğretim programları (2005; 2018) incelendiğinde sosyal bilgilerin konularının genelde gerçek yaşamla uyumlu olduğu, yaşamın içinde yer aldığı ve bundan dolayı da öğretmenlerin çeşitli öğretim yöntem ve teknikleri kullanmada, konuyu aktarmada daha yaşamdan örnekler sunması gerektiği gerçeği yukarıda verilen sonucun destekler mahiyettedir. Yani sosyal bilgiler dersi, diğer derslere göre daha hayata yakındır ve hayatla iç içedir. Ve sosyal bilgilerin temel aldığı konuların birçok bölümü gerçek hayatta bireylerin karşısına çıkmaktadır.

Sonuç olarak küreselleşen dünya düzeninde yerel unsurlarında vurgulandığı düşünüldüğünde sözlü ve yazılı kültür öğelerinin bireylerin algılayabileceği bir kavramsal çerçeve içinde yeniden tasarlanıp sunulabilmesine sosyal bilgiler dersi imkân sağlamaktadır. Buradan hareketle özellikle programları ortaya çıkaran politika yapıcıların ve bu politikaları uygulayıcı konumunda olan öğretmenlerin belirtilen bu sözlü ve yazılı kültür öğelerini, programında ön gördüğü şekliyle özellikle beceri ve değer öğeleri üzerinden etkili bir şekilde tasarlayarak eğitim öğretim sürecinde kullanmaları önemli görülebilir.

Bilgilendirme

This study was presented orally at the I. International World of Turks Symposium of Social Sciences held in May 11-14, 2017.

References

- Akkuş, Z. (2006). Sosyal bilgiler öğretiminde destanların kullanımı [The use of epics in the teaching of social science]. *Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14, 31-48.
- Arslan, E. (2014). *Ortaokul 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde hikâye anlatım yönteminin akademik başarıya etkisi*. [The effect of the story telling methods in the middle school 7. grade students' academic success in social studies lesson]. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep.
- Ata, B. (2009). Sosyal bilgiler öğretim programı. [Social studies curriculum] Cemil Öztürk. (Ed.). *Sosyal bilgiler öğretimi* (Birinci Baskı) içinde (s.34-47). Ankara: Pegem.
- Beldağ, A. ve Aktaş, E. (2016). Sosyal bilgiler öğretiminde edebi eser kullanımı: Nitel bir çalışma. [Using Literary Texts to Teach Social Studies: A Qualitative Study] *Erzincan Üniversitesi Erzincan Eğitim Bilimleri Dergisi*, 18, 953-981.
- Bütün-Kar, E. (2018). Sosyal bilgiler öğretiminde kanıt ve edebi eserlerin kullanımı. [Sosyal bilgiler öğretiminde kanıt ve edebi eserlerin kullanımı] H. Çalışkan ve B. Kılcan (Ed.). *Sosyal bilgiler öğretimi* içinde (ss.283-310). İstanbul: Lisans.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2010). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (7. Baskı) [Scientific research methods]. Ankara: Pegem.
- Çifçi, T. (2011). *Sosyal Bilgiler öğretiminde tarihî romanların kullanımının öğrencilerin akademik başarısı üzerine etkisi*. [The effect of using historical novels on student's academic achievement in teaching social studies] Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Demir, S. B. ve Akengin, H. (2011). *Hikayelerle sosyal bilgiler öğretimi*. [Teaching social studies with stories] Ankara: Pegem.
- Demir, S. B. (2011). *Sosyal Bilgiler öğretim programına göre tasarlanmış hikâyelerin etkililiği*. [The effectiveness of stories designed upon social studies curriculum] Yayınlanmamış Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Erden, M. (1996). *Sosyal bilgiler öğretimi*. [Teaching social studies] İstanbul: Alkım.
- Fredericks, A. D. (2007). *Much more social studies through children's literature: A collaborative approach*. Westport CT: Teacher Ideas Press.
- Glesne, C. (2012). Nitel araştırmaya giriş. (Ersoy, A., & Yalçınoğlu, P. Çev. Ed.). [Introduction to qualitative research] Ankara: Anı.
- Güvenç, B. (2002). *İnsan ve kültür* (9. Basım). [Human and culture] İstanbul: Remzi.
- Jarolimek, J. (1990). *Social studies in elementary education* (8th edition). New York: McMillian.
- Kaya, Y. (2009). Lisans düzeyinde sosyal bilgiler eğitiminde karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri: Öğretmen Adaylarının Görüşleri, [Problems in social studies education at tertiary level and suggestions for solutions: teacher candidates' perspectives] *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27, 31-53.
- Karatay, H. (2007). *Değer aktarımı açısından yerli ve yabancı çocuk edebiyatı ürünleri*, [Domestic and foreign children's literature products in terms of value transfer] 38. ICANAS, Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi, (10-15 Eylül 2007) Ankara.
- Kuş, E. (2012). *Nitel-nitel araştırma teknikleri*. (4. Baskı). [Quantitative-qualitative research techniques] Ankara: Anı.
- Melanlıoğlu, D. (2008). Kültür aktarımı açısından Türkçe öğretim programları. [Turkish Language Curriculum in Terms of Culture Transfer] *Eğitim ve Bilim*, 33(150), 64-73.
- McCall A. L. (2010). Teaching powerful social studies ideas through literature Circles. *The Social Studies*, 101(4), 152-159.

- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB), (2005). *İlköğretim sosyal bilgiler dersi 6-7. sınıflar öğretim programı ve kılavuzu*. [Primary social studies lesson 6-7. Classroom curriculum and guide] Ankara: MEB Yayınları.
- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) (2018). *Sosyal bilgiler dersi öğretim programı (ilkokul ve ortaokul 4, 5, 6 ve 7. sınıflar)*. [Social studies course curriculum] <http://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/201812103847686-SOSYAL%20B%C4%B0LG%C4%B0LER%20C3%96%C4%9ERET%C4%B0M%20PROGRAMI%20.pdf> adresinden 20.01.2019 tarihinde erişim sağlanmıştır.
- McGowan, T. & Guzzetti, B. (1991). Edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretimi. [Literature based social studies teaching] (Çev: Ahmet Doğanay) http://turkoloji.cu.edu.tr/GENEL/doganay_01.pdf, adresinden 23.01.2017 tarihinde erişilmiştir.
- Mindivanlı, E., Küçük, B., ve Aktaş, E. (2012). Sosyal bilgiler dersinde değerlerin aktarımında atasözleri ve deyimlerin kullanımı. [Using proverbs and idioms in social studies course to convey values] *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 1(3), 93-101.
- Oruç, Ş. (2009). Sosyal bilgiler 6. sınıf ders kitaplarında edebi ürünler. [The literal works in the 6th class course books] *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13(2), 9-24.
- Özcan, H. (2008). Halk edebiyatı metinlerinin çocuk edebiyatına kaynak olması ve örneklem olarak dede korkut hikâyeleri, [Texts of folk literature are examples for children's literature and stories of dede korkut as a sample] *Turkish Studies*, 3(2), 582-603.
- Safran, M. (2008). Sosyal bilgiler öğretimine bakış. [Overview of social studies teaching] B. Tay ve A. Öcal (Ed.), *Özel öğretim yöntemleriyle sosyal bilgiler öğretimi* içinde (1-19). Ankara: Pegem.
- Sills-Briegel, T. & Camp, D. (2001). Using literature to explore social issues. *Social Studies*, 91(3), 116-120.
- Sözer, E. (2008). Sosyal bilgiler dersinin tanımı, kapsamı ve ilköğretim programındaki yeri. [Definition, scope and place of social studies course in primary education program] Ş. Yaşar, (Ed.), *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi* içinde (41-55). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Şimşek, A. (2014). Sosyal bilgiler derslerinde bir öğretim materyali olarak edebi ürünler, [Literary products as a teaching material in social studies courses] M. Safran (Ed.), *Sosyal Bilgiler Öğretimi*, (3.Baskı), Ankara: Pegem.
- Tokcan, H. (2016). Sosyal bilgiler ve edebiyat. [Social studies and literature] H. Tokcan. (Ed.). *Sosyal bilgilerde sözlü ve yazılı edebiyat incelemeleri* (1. Baskı) içinde (s. 1-24). Ankara: Pegem.
- Ünlü, İ. (2016). Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin ders materyali olarak edebi ürün kullanımına yönelik görüşleri, [The viewpoints of social sciences teachers on the use of literary genres as class materials] *International Journal of Eurasia Social Sciences*, 7(22), 120-136.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (8. Baskı). [Qualitative research methods in the social sciences]. Ankara: Seçkin.